DOI.01.02.04
Quarterly Journal of Institutional Progress and Development
Vol. 1, No. 2, Summer 2025, 75-97

proposing a model for interaction of industrial organisations with colleagues network based on the analysis of current network problems

Saeed Ghorbani
Assistant Professor, Department of Management, Malek Ashtar University of Technology, Tehran, Iran. sgh14@yahoo.com

Date of Received: 2024/07/23 **Date of Acceptance**: 2025/02/19

Abstract

Colleagues Networks needs up-to-date, comprehensive and sufficient rules and regulations so that they can effectively serve the industrial organizations. Therefore, it is necessary to identify the various requirements and needs of the industrial organizations and to design its general framework correctly and finally to develop a comprehensive legal system for it. The purpose of this article is to identify and analyze the indicators and factors affecting the legal system of industrial organizations in order to solve problems. For this purpose, in this article, all existing governing and protective laws and regulations in this field, both national and international, have been identified and analyzed, and finally, the existing legal gaps have been determined based on the problems arising from interviews with stakeholders. Finally, in order to solve the legal problems of the network, 8 leading countries were investigated so that the indicators and factors affecting the legal system favorable for communication with the network were extracted in order to solve the problems of the country's network. The type of research in this study was applied and descriptive-

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

survey method. The statistical population is some project managers, industry managers, legal assistants of industrial organizations and network managers in interaction. The statistical population of 25 people at the level of organizations and the questionnaire tool was used to collect information and descriptive and inferential statistics and SPSS and tvalue software were used to analyze the data. The results of the research showed that in developing a comprehensive legal system in interaction with the network partners, both enabling and managerial indicators should be modified and its structural and technological aspect should be updated and according to the existing needs of industrial organizations.

Keywords: legal system, network, acquisition, legislation.

انجمن علمی توسعه نهادی ایران
پیشرفت و توسعه نهادی ۶۸
سال پانزدهم، شماره دوم
تابستان ۱۴۰۴

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

DOI.01.02.04
فصلنامه پیشرفت و توسعه نهادی
دوره اول، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴
صص ۹۷ - ۷۵

شناسایی عوامل تاثیرگذار بر تعامل با شبکه همکاران زنجیره تامین در سازمان‌های صنعتی

سعید قربانی
استادیار گروه مدیریت دانشگاه صنعتی مالک اشتر، تهران، ایران. sgh14@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۱

چکیده

طی سالیان اخیر و در مسیر روند رو به رشد سازمان‌های تحقیقاتی، موضوع همکاری و جلب همکاری از بخش‌های بیرونی از اهمیت روزافزون و بیشتری برخوردار شده است. شبکه همکاران تحقیقاتی در سازمان های صنعتی نیاز به قوانین و مقررات به‌روز، جامع و کافی داشته تا این بتوانند به‌طور اثربخش در خدمت سازمان‌های صنعتی قرار بگیرند. لذا لازم است الزامات و نیازمندهای مختلف شبکه همکاران شناسایی و چارچوب کلی آن به درستی طراحی و در نهایت نظام جامع حقوقی برای آن تدوین گردد. هدف از این مقاله شناسایی و تحلیل شاخصها و عوامل تاثیرگذار بر نظام حقوقی شبکه همکاران در سازمان‌های صنعتی جهت حل مشکلات می باشد. بدین منظور در این تحقیق، کلیه قوانین و مقررات حاکمیتی و حمایتی موجود داخل و خارج کشور شناسایی و مورد تحلیل قرار گرفته و در نهایت خلاهای حقوقی موجود بر اساس مشکلات برآمده از مصاحبه با ذینفعان مشخص شده است. در نهایت جهت حل مشکلات حقوقی شبکه، ۸ کشور پیشرو در این زمینه مورد بررسی قرار گرفت تا شاخص‌ها و عوامل تاثیرگذار بر نظام حقوقی مطلوب جهت ارتباط با شبکه همکاران استخراج شده تا راهی به سمت حل مشکلات شبکه همکاران در سطح سازمان‌های تحقیقاتی صنعتی کشور هموار گردد. نوع پژوهش در این مطالعه کاربردی و به روش توصیفی پیمایشی بوده است. جامعه آماری، مدیران پروژه و معاونتهای حقوقی سازمان‌های صنعتی و مدیران شبکه همکاران صنعتی می‌باشد. نمونه آماری ۲۵ نفر از افراد یاد شده بوده و به منظور گردآوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه استفاده شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی و نرم افزار spss و آمارهt-value بهره گرفته شده است. نتایج تحقیق نشان داد که در تدوین نظام جامع حقوقی تعامل با شبکه همکاران صنعتی هم باید بر شاخص‌های توانمندساز و مدیریتی متمرکز بود و هم باید بعد ساختاری و فناورانه آن به‌روز و مطابق نیازهای موجود سازمان‌های صنعتی تنظیم گردد.

واژه‌های کلیدی: نظام حقوقی، شبکه همکاران، اکتساب، قانون‌گذاری

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

مقدمه

شرکتها و شبکه‌های تخصصی در امور صنعتی نقش مهمی در توسعه کمی و کیفی تولیدات صنعتی و فنی بخشهای دولتی ایفا می‌کنند. نظام اکتساب صنعتی یعنی چگونه سازمان‌های تحقیقاتی با همراهی صنعت، با تعیین نیازمندی ها، انتخاب، توسعه و ارائه یک راهکار در جهت برآورده سازی نیازمندی ها از طریق قوانین و مقررات و شیوه نامه‌ها در جهت فراهم آوردن قابلیت های موردنیاز حال حاضر و آینده سازمان‌های تحقیقاتی کشور، عمل نماید. اهمیت شبکه همکاران زنجیره تامین از دیدگاه حقوقی به این دلیل است که اگر در یک صنعت و در یک زنجیره تامین، قوانین و مقررات و شیوه‌نامه‌های کارآمدی حاکم شد، به مدیریت روابط بین کنشگران منجر شده و در نهایت به مدیریت بهینه زنجیره تامین و به تامین مناسب تجهیزات مورد نیاز صنعت کشور می انجامد[۵و۸]. البته باید توجه داشت که مفهوم شبکه همکاران، در دل خود یک بعد حقوق بین الملل عمومی و یک بعد حقوق خصوصی(داخلی یا بین المللی) دارد؛ به این معنا که هرگاه دولت با دولت دیگری قراردادی دوجانبه یا چند جانبه با هدف تامین نیازهای(کالا یا خدمات) خود منعقد کند و در واقع طرف قرارداد یک دولت، دولت دیگری باشد، مساله حقوق بین الملل عمومی و الزامات خاص آن مطرح میشود؛ لیکن هرگاه دولتی برای تامین نیاز های خود با بخش خصوصی(داخلی یا خارجی) قرادادو توافقنامه ای منعقد کند(به‌عنوان مثال با یک شرکت خارجی سازنده) مساله حقوق خصوصی و مسائل پیرامون آن مطرح میگردند که به مراتب از ابعاد حقوق بین الملل عمومی پیچیده تر و البته کاربردی تر است. چراکه اصولا هنگامی که دولت ها با یکدیگر طرف معامله قرار میگیرند ممکن است سازوکارهای حقوقی متداول رعایت نگشته و بسته به عوامل گوناگون(مانند حساسیت قرارداد یا نیاز مبرم یکی از طرفین به آن کالا یا خدمت) سازوکار های بدیع و جدیدی مطرح گردد[۹].

طی سالیان اخیر و در مسیر روند رو به رشد سازمان‌های تحقیقاتی، موضوع همکاری و جلب همکاری از بخش‌های بیرونی از اهمیت روزافزون و بیشتری برخوردار شده است. فرآیند «خلق ایده تا عرضه محصولات و خدمات» نیازمند فراهم بودن زیر ساخت های لازم و ساز و کارهای قانونی حاکمیتی و حمایتی ناظر بر همکاری در جهت توسعه بهینه‌تر فناوری و تولیدات صنعتی است.

هدف از این پژوهش، شناسایی و تحلیل مشکلات فعلی شبکه همکاران صنعتی با نگاهی بر قوانین بین‌المللی می‌باشد. بدین منظور، قوانین و مقررات مدیریت زنجیره تامین داخلی و نیز کشورهای هدف شامل روسیه، ایالات متحده، اتحادیه اروپا، انگلستان، نروژ، هند، کره جنوبی و پاکستان از دیدگاه حقوقی،

انجمن علمی توسعه نهادی ایران
پیشرفت و توسعه نهادی
۷۸
سال پانزدهم، شماره دوم
تابستان ۱۴۰۴

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

قوانین بین‌المللی(موافقتنامه تدارکات دولتی مصوب سازمان تجارت جهانی۱)، منطقه ای(مانند مقررات حاکم بر کل اتحادیه اروپا) و ملی حاکم بر هر یک از این کشورها به همراه آیین نامه‌ها، شیوه‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها و مدل‌های قراردادی آن‌ها در زمینه زنجیره تامین و شبکه همکاران و چگونگی تعامل این کشورها با این همکاران بررسی و مطابق ساختارهای بین المللی برای مشکلات و معضلات شناخته شده صنعی ارایه شده است[۵و۶و۷]. در پژوهش حاضر به جهت اینکه، مسئله پاسخگویی به مقتضیات و نیازهای صنعت به طور عام و شبکه همکاران به طور خاص در تمامی کشورها در حیطه شمول وظایف و مسئولیت‌های دولت مرکزی قرارداشته و دولت در پی انجام اعمال حاکمیتی است، مقاله در بستر و حوزه شمول قوانین و سیاست‌های عمومی نگاشته شده است[۲و۳].

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

تعامل با شبکه یا بر اساس قیمت و شرایط بازار یا بر اساس روابط بین طرفین شکل می‌گیرد. در بیشتر بازارها، قیمت به دست آمده از شرایط مناقصه یا مزایده، قیمت مناسبی برای خرید یا فروش محسوب می شود. اما در برخی شرایط یا برای برخی از انواع معاملات خاص، شرایط بازار رقابتی وجود ندارد و روابط میان طرفین تعیین کننده است. سازمان‌های تحقیقاتی در حال گذار از تعامل بر اساس قیمت به سمت تعامل بر اساس شبکه بوده که باید بر اساس نوع مدل همکاری و شراکت، تعامل‌خود را با شبکه نهادینه نمایند [۷و۱۰]. وبستر یك طبقه بندی۷ سطحی از رابطه بین شبکه همکاران اعم از خریدار، تامین کننده و پیمانکاران ارایه نموده و ویژگی های انواع روابط را به تصویر کشیده است[۱۳](جدول۱).

جدول ۱- انواع ارتباطات درون شبکه همکاران

سطح	نوع مبادله	نوع کالا	حوزه تمرکز	نحوه ارتباط	سرمایه گذاری مشترک	نوع قرارداد	شدت وابستگی
۱	مبادله مستقل	کالای عادی و استاندارد	قیمت	بدون وابستگی به خرید قبل و بعد	–	فقط در دوره معامله	–
۲	تکرار شونده	محصول متمایز	قیمت	مبادله	–	فقط در دوره معامله	کم
۳	بلند مدت	محصول متمایز و خاص	قیمت و کیفیت	توافقنامه ضمنی و تفاهم نامه	–	تفاهم نامه بلند مدت	متوسط

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

۴	خریدارو تامین کننده	سرمایه گذاری سنگین	دارایی های فیزیکی و دانشی با مالکیت مستقل	با هدف مشترک	شاید	بلند مدت	بالا
۵	پیمان راهبردی یا سرمایه گذاری مشترک	سرمایه گذاری سنگین	دارایی های فیزیکی و دانشی خاص	اهداف راهبردی بلند مدت مشترک	غالبا	در کنسرسیوم موقتی ولی در سرمایه گذاری مشترک بلندمدت	
۶	یکپارچه سازی عمودی (ادغام – خرید)	سرمایه گذاری بالا با خرید ظرفیتهایی که برای شرکت مزیت رقابتی دارد	شایستگیهای محوری سازمان	شایستگیهای محوری سازمان	بی معنی	قرارداد خرید	بی معنی
۷	شبکه	شبکه روابط مختلف	شایستگیهای محوری در شبکه	شایستگیهای محوری در شبکه	شاید منجر به سرمایه گذاری شود	در حالت شبکه	بالا

همان گونه که ملاحظه می شود هر چه نوع محصولات مورد مبادله خاص تر و یا میزان سرمایه گذاری برای تولید آن ها بیشتر می شود، سطح ارتباط کارفرما با پیمانکار بلندمدت تر و وابستگی متقابل میان آن ها افزایش می یابد. راهبردهای همکاری از نوع روابط صرفا بر مبنای مناقصه به توافقات بلند مدت، شراکت های بلندمدت در تولید و تحقیق، سرمایه گذاری مشترك و پیمان های راهبردی بلندمدت و در نهایت، تمرکز بر شایستگی های محوری و ادغام عمودی(در مورد فناوری های قرمز) گسترش می یابد[۱۲].

در این تحقیق، به دلیل رویکرد مساله‌محوری، موضوع مشکلات موجود در تعامل با شبکه همکاران از طریق مصاحبه با نمایندگان سازمان‌های صنعتی مورد بررسی قرار گرفت. در فرآیند تحلیل اطلاعات استخراج شده در ارتباط با ناکارایی قوانین و مقررات موجود صنایع، بررسی مشکلات حقوقی شبکه همکار و شکایات آنها در سازمان‌های صنعتی و عارضه‌های منتج از آن‌ها در تعامل با شبکه همکاران، نکاتی به شرح زیر شناسایی گردید.

۲- مباحث حقوقی در مورد تغییرات نرخ ارز با شرکت مورد قرارداد معمولا دچار چالش می‌گردد.

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

قرارداد قبلا با دلار پایین‌تر بسته شده و در زمان حال به هیچ روی قابل استناد نیست و شرکت دچار مشکل شده است. مرجعی باید تصمیم بگیرد که قرارداد از این تاریخ به بعد قابل تغییر است تا از مشکلات کاسته شود. برخی سازمان‌ها قرارداد را منطبق با دلار می‌نویسند که در این صورت سازمان باید رفع تعهد دلاری کرده و در خرید داخل هم دچار مشکل شده که حتما باید به ریال باشد.

۴- در بیشتر سازمان‌های صنعتی، به ازای تقاضای نیرو با چند شرکت همکار قرارداد بسته می‌شود تا کار تحقیقات با تیراژ بالا و مشخص انجام شود. اما برخی سازمان‌های تحقیقات دولتی بعد از مدتی که شرکت همکار فعالیت‌ها و نیروی انسانی خود را توسعه داده و هزینه زیادی انجام داده، ناگهان اعلام می‌کند که به دلیل کاهش بودجه و از اولویت خارج شدن آن کار تحقیقاتی، سازمان با شرکت همکار اعلام انصراف از همکاری می‌نماید. نهایتا بودجه قطع شده و شرکت همکار بلا تکلیف است.

۵- در برخی موارد سازمان‌های صنعتی میخواهند یک کار را به دو یا چند سازمان بدهند. به این دلیل که سازمان می‌خواهد منابع و مراجع مختلف داشته باشد، چند مرجع همکار داشته باشد تا اگر منبعی از دست رفت و حتی تحریم شد و به زمین خورد، ظرفیت تولید از بین نرود.

جدول ۲- مشکلات مرتبط با عدم کارایی قوانین در تعامل با شبکه

چالشهای امنیتی	چالشهای همکاران	چالشهای حاکمیتی
افشا مفاد قراردادها درنهادهای خصوصی و دولتی مانند بانکها، بیمه ، دارایی، مراکز صدورگواهی نامه‌های کیفیت	شرایط قراردادها نحوه پرداختها تعاملات و شراکتها تامین از خارج رعایت استانداردها تیراژ و نوسانات سفارش تسهیلات حمایتی مانند گمرک و...	قانون برگزاری مناقصات آیین نامه مالی و معاملاتی بخشنامه و دستورالعملها تفویض اختیارات نحوه و الگوی تعاملات فیمابین ...

بررسی وضعیت موجود شبکه همکاران سازمان‌های تحقیقاتی نشان می‌دهد که واگرایی در اهداف عوامل شبکه، فقدان سازوکارهای جریان دانش در شبکه و عدم شکل‌گیری همکاری‌های مؤثر و رابطة برد-برد بین اعضای شبکه، رفتارهای فرصت‌طلبانه برخی اعضای شبکه، هزینه های بالای هماهنگی برون سازمانی نسبت به درون و عدم شکل‌گیری فضای اعتماد متقابل بین اعضای شبکه، و مسایل

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

مالکیت مادی و معنوی مجموعه عواملی است که منجر به مشکلات حقوقی شبکه شده است. لذا برای سروسامان دادن به این وضعیت باید قوانین و مقرراتی وضع نمود که بر این شرایط مسلط شود. ارتقای این بستر حقوقی و به ویژه متناسب سازی قوانین مالی و معاملاتی سازمان‌های تحقیقاتی با کارکردهای مورد نیاز برای تعامل اثربخش هسته با شبکه، مهم ترین گام در پیاده سازی راهبرد حل مساله می‌باشد و در این مسیر ارتقا، باید همواره بین هزینه تحمیل شده توسط این قوانین و منافع حاصل از آن‌ها یك توازن منطقی وجود داشته باشد. این قوانین باید نسبت به دغدغه‌های راهبردی سازمان از کارایی لازم برخوردار بوده و جدای تأثیراتی که بر همکاری‌ها دارند بر ایجاد اعتماد متقابل، تسهیم منافع و ریسك ها، و توسعه تعهد متقابل میان شبکه اثرگذارند[۱].

جهت ارایه راه حل برای نحوه قانونگذاری شبکه همکاران برای رفع مشکلات می بایست کشورهای پیشرو مورد بررسی قرار بگیرد تا سازوکار حقوقی حل مشکلات کشف شود. لذا درادامه ادبیات جهت ارایه شاخص‌های نظام حقوقی کامل چندین کشور در تعامل با شبکه همکاران جهت شناسایی شاخص‌های مطلوب و نیز حل مشکلات شناخته شده شبکه فعلی همکاران سازمان‌های تحقیقاتی مورد بررسی قرار گرفت که فقط ایالات متحده در متن آمده است. بسیط بودن نظام قانونی و قراردادی حاکم بر شبکه همکاران، به این معنا که نظام حقوقی حاکم بر این مساله واجد رویه‌ای اصولاً همگون و واجد نظمی منطقی چه به لحاظ حقوقی و چه به لحاظ فنی در سطح دنیاست و این مسئله طبیعتاً نتیجه جریانات گرایش به جهان شمولی و وضع قواعد همگون به جهت نیاز به پاسخگویی به مقتضیات تجارت جهانی و الزامات شناسایی هر کشور به عنوان عضوی مفید برای نظام اکتساب جهانی است]۶و۷[. هر چند که در این بین، توجه به مقتضیات داخلی هر کشور که برآیندی از ملاحظات گوناگون سیاسی اقتصادی فنی و حقوقی است، امری اجتناب ناپذیر بوده و سعی بر نور تاباندن به این زوایای پنهان در میان این نظام هماهنگ بین‌المللی است که می‌تواند برای ما واجد آثار مفید تطبیقی باشد. لذا نظر به وسیع بودن نظام حقوقی حاکم بر فرایند اکتساب و شبکه همکاران بین کشورهای مطرح و در اقلیت بودن مقتضیات داخلی نسبت به این نظام همگون، دراین پژوهش، آنجا که محوری از محورهای اصلی این مقتضیات داخلی مورد بحث واقع شده، این محور به عنوان جزئی از مفاد تشکیل دهنده یک نظام همگون قانونی و قراردادی حاکم بر شبکه همکاران و قابل تعمیم به سایر کشورها فرض و بررسی شده است. به طور مثال در آنجا که درتوضیح قواعد نظام حقوقی فدراسیون روسیه در زمینه انواع پیشنهادههای ارسالی از سوی شبکه همکاران، توضیح مبسوط قواعد حاکم بر این مسأله به نحوی قابل تعمیم بر سایر کشورها

انجمن علمی توسعه نهادی ایران
پیشرفت و توسعه نهادی ۱۷
سال پانزدهم، شماره دوم
تابستان ۱۴۰۴

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

می‌باشد[۴و۱۱]. در انتخاب کشورهای مورد تحقیق بر دو اصل مشابهت و سودمندی تاکید شده است.

قانون اکتساب فدرال۲ و قانون تکمله مقررات اکتساب فدرال۳ و مقررات اکتساب خدمات عمومی۴ از مهم‌ترین قوانین همکاری با شبکه ایالات متحده می‌باشد]۶و۸ [. در این قوانین موضوعات زیر مطرح شده است:

موافقتنامه تجارت جهانی: بومی سازی مقررات این موافقتنامه در قالب قوانین داخلی.

رسیدگی اختلافات: حل اختلافات مربوط به اجرای قرارداد ذیل فصل هفت قانون اختلافات قراردادی۵ فراهم سازی امکان اعمال این قانون به عنوان یکی از شروط امری قراردادی اختلافات مربوط به تشکیل قرارداد از جمله اختلافات مربوط به مناقصه تحت مفاد ۳۱/۱۰۴ قانون اکتساب فدرال و تحت صلاحیت قانون تاکر۶.

خسارت پیمانکار: بر مبنای قانون ضد بهره‌وری اصل بر عدم جبران هرگونه خسارت توسط دولت فدرال است و کارمندان از هرگونه ایجاد دین بر ذمه دولت ممنوع شده مگر در موارد خاص و یا فورس ماژور.

امکان تحدید مسئولیت پیمانکار: بسته به نوع قرارداد امکان چنین کاری هست، مانند قرارداد قیمت ثابت.

وجود ریسک عدم پرداخت در قرارداد: به علت وجود قانون ضد بهره وری، دولت نمی تواند ما فوق بودجه در نظرگرفته شده برای قرارداد تعهدات قراردادی را بپذیرد فلذا بروز چنین ریسکی امکان پذیر نیست.

وجود منطقه اقتصادی ویژه یا برنامه‌ای خاص با هدف گسترش فرایندهای منتهی به اکتساب: منطقه اقتصادی ویژه ای برای پیمانکاران خارجی وجود ندارد اما برای پیمانکاران کوچک و متوسط که در مناطق روستایی و شهری خاصی مستقر هستند و واجد شرایط لازم نیز هستند، دولت فدرال ۳ درصد از تمامی بودجه مورد نظر برای فرایند های اکتساب را به این شرکت ها اختصاص میدهد.

وجود نظام قانونی ویژه کنترل صادرات کالاها و خدمات: قانون مقررات حمل ونقل بین المللی تسلیحات و دپارتمان دفتر تجارت صنعت، قواعد تجارت کالا ها را کنترل میکند که حداکثر این کنترل‌ها در زمینه تکنولوژی های با کاربرد دوگانه، تکنولوژی‌های مربوط به موشک ومواد شیمیایی وهسته ای قابل رویت است.

نظام قانونی ترجیحات به نفع شبکه همکاران داخلی/ امکان شرکت مستقیم پیمانکاران خارجی: به جز در مورد قراردادهای با تامین کننده منفرد، تخصیص هزینه ها ذیل یک قرارداد باید به

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

موجب یک قرارداد تجاری فی مابین طرفین بر مبنای یک قیمت ثابت یا قیمت های زمینه ای توافق کنند.

وجود نظام قانونی مقابله با فساد داخلی و خارجی: قانون مجازات های امریکا، هرگونه رشا، ارتشا، هدایا و هرگونه اقدام خارج از قانون پیمانکاران وکارمندان دولت در حوزه قراردادها از جمله قرارداد های اکتساب را ممنوع می‌سازد. اقدام خلاف بر این مقررات میتواند منجر به فسخ، ابطال یا تعلق قرارداد اکتساب گردد. در مورد پیمانکاران خارجی نیز قانون منع اعمال مفسدانه خارجی قابل اعمال است.

وحدت یا دوگانگی قواعد حقوق کار قابل اعمال بر پیمانکاران داخلی و خارجی: پیمانکاران موضوع مجموعه قوانین کار موضوعه ایالات متحده که از طریق وزارت کار و دفتر فدرال برنامه های تطبیق قراردادها اعمال می‌شوند، هستنداز جمله این اصول، اصل فرصت برابر است که به موجب فرمان اجرایی۱۱۲۴۶و مفاد موجود در بند ۲۲۲/۵۲-۲۶ قانون اکتساب فدرال، در مورد قراردادهای با ارزش بیش از ۱۰هزار دلار داردج۶و۱۱ چ.

صلاحیت ذاتی قوانین و مقررات: قانون اکتساب فدرال و تکمله مقررات اکتساب فدرال، بر تمامی مقرراتی که نهادهای علمی دولت با اعضای شبکه همکاران تحقیقاتی منعقد میکنند، فارغ از محل اجرا و محل استقرار پیمانکار قابل اعمال هستند. البته در این میان، برخی از قوانین حقوق کار تنها بر قراردادهایی که در خاک ایالات متحده اجرایی می‌گردند، قابل اعمال هستند.

وجود الزامات شکلی قانونی برای شرکت در فرایند اکتساب: برای شرکت در مناقصات فدرال، اعضای شبکه همکاران ابتدائا باید در سامانه SAM ثبت نام کرده و نسبت به دریافت یک کد دریافتی پرداخت مالیات یا کد هویتی کارفرما اقدام کند. بعلاوه، قوانین ایالتی اکثرا، ثبت یک شرکت در همان ایالت را برای انجام فعالیت تجاری از جمله فعالیت‌های اکتساب را الزامی میدانند.

وجود قوانین و مقررات محیط زیستی: هرگونه فعالیت تجاری(اعم از قراردادهای اکتساب منعقده با شبکه همکاران) در خاک ایالات متحده، مستلزم رعایت مجموعه قوانین محیط زیستی ایالات متحده است و عدم رعایت چنین قوانین و مقرراتی موجب فسخ یا تعلیق قرارداد ویا محکومیت به جریمه های سنگین نقدی خواهد شد.

در ادامه بقیه کشورهای مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته و شاخص‌های تحلیلی مقایسه کشورها در تعامل با شبکه همکاران آمده است. با بررسی و تحلیل کشورهای مورد بررسی و نیز مصاحبه با خبرگان و روش دلفی، می‌توان نتیجه گرفت که نظام حقوقی کشورها در اکتساب در تعامل با شبکه همکاران، شاخصهای مشترکی داشته که در جدول ۳ جمع بندی شده است.

انجمن علمی توسعه نهادی ایران
پیشرفت و توسعه نهادی
سال پانزدهم، شماره دوم
تابستان ۱۴۰۴

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

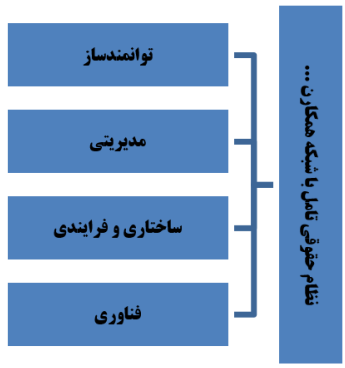
جدول ۳- شاخصهای نظام حقوقی تعامل با شبکه همکاران برگرفته از ادبیات و تحلیل خبرگی

	محورهای مقایسه
توانمندساز	وجود قانون جامع و یکدست در زمینه ی اکتساب ...
	وحدت نظام اکتساب ... و نظام اکتساب مدنی
	وحدت نظام اکتساب ... کالا ها و خدمات مربوط به فناوری اطلاعات و نظام اکتساب ... دیگر کالا ها و خدمات
مدیریتی	رعایت مفاد موافقتنامه تدارکات دولتی سازمان تجارت جهانی در نظام اکتساب ...
ساختاری و فرایندی	وجود فرایند رسیدگی به اختلافات فی مابین مقام صالح قراردادی(وزارت ..)و اعضای شبکه همکاران ...
	مسئولیت دولت درسلب مسئولیت و جبران خسارات پیمانکار ...(عضو شبکه همکاران ...) ذیل قرارداد اکتساب ...
	امکان تحدید مسئولیت پیمانکار ... ذیل قرارداد اکتساب ...
	وجود ریسک عدم پرداخت در قرارداد اکتساب ...
	وجود نظام تخصیص ریسک و هزینه ها فی مابین وزارت .. و پیمانکار ...
	اکتساب حقوق مالکیت فکری ناشی از اجرای مفاد قرارداد توسط دولت
	وجود منطقه اقتصادی ویژه یا برنامه ای خاص مخصوص پیمانکاران ... خارجی با هدف گسترش فرایند های منتهی به اکتساب ...
	وجود نظام قانونی ویژه کنترل صادرات کالاها و خدمات ... مورد نظر برای فرایند اکتساب ...
	امکان استفاده از قرارداد های افست در فرایند های اکتساب ...
	نظام قانونی ترجیحات به نفع شبکه همکاران ... داخلی و عدم امکان شرکت مستقیم پیمانکاران ... خارجی در فرایند اکتساب ...
	شناسایی تحریم های بین المللی و یک جانبه به عنوان مانع فرایند های اکتساب ...
	وجود نظام قانونی مقابله با فساد داخلی و خارجی در زمینه اکتساب ...
	وجود قوانین و مقررات محیط زیستی حاکم بر فرایند اکتساب ...
فناوری	وحدت قواعد حقوق کار قابل اعمال بر پیمانکاران ... داخلی و خارجی
	صلاحیت ذاتی قوانین و مقررات مربوط به اکتساب ...
	وجود الزامات شکلی قانونی برای شرکت در فرایند اکتساب ...
	شفافیت و دسترسی به اسناد دولتی و قرارداد های مربوط به اکتساب ...

روش تحقیق و ابزارها

چارچوب نظری تحقیق دارای متغیرهای فرایند نظام حقوقی تعامل با شبکه همکاران شامل توانمندساز، مدیریتی، ساختاری و فناوری می باشد. مدل مفهومی تحقیق براساس مطالعات انجام شده قبلی و روش دلفی و نظرسنجی از کارشناسان مرتبط در شکل ۱ آورده شده است. این شاخص‌ها با مرور گسترده از منابع مختلف جمع آوری شده اند.

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

شکل ۱- مدل مفهومی مقاله

این تحقیق از بعد هدف، کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، پیمایشی از طریق مصاحبه و پرسشنامه است. لذا ابتدا با تحقیق کتابخانه‌ای و میدانی جهت شناسایی مشکلات شبکه و سپس با بررسی و تحلیل دقیق قوانین، مقررات، رویه ها، نظام نامه ها، معاهدات دوجانبه و چندجانبه، مقالات متعدد بین‌المللی مطرح در سیستم تحقیقاتی در چند کشور، شاخص‌های طراحی مدل قانونگذاری شبکه شناسایی و تدوین شد. سپس از طریق پرسشنامه بصورت تصادفی بین سازمان‌ها و از روش دلفی دو مرحله‌ای برای اخذ نظرات خبرگان و متخصصین درگیر در موضوع شبکه همکار شامل مدیران پروژه، معاونت‌های حقوقی سازمان‌های صنعتی، مدیران تجارت بین الملل، خرید، مدیران شبکه همکاران سازمان‌های تحقیقاتی در اقدام شد. ۱۴ نفر از افراد واجد شرایط به عنوان اعضای دلفی انتخاب شدند. نهایتا در جامعه آماری مورد نظر ۲۵ پرسشنامه تکمیل شد و برای تجزیه و تحلیل داده‌های این تحقیق از دو روش(SPSS) و آماره tvalue استفاده گردید.

تحلیل داده ها ، بحث و نتایج

پس از تدوین مدل نظری تحقیق به بحث برآورد مدل و آزمون فرضیات تحقیق(ستون دوم جدول۵) پرداخته تا مشخص شود که آیا داده‌های تجربی در مجموع حمایت کننده مدل نظری تدوین شده هستند یا خیر و در هر صورت نقاط ضعف مدل شناخته شود. در جدول ۴ نیز مقادیر شاخصهای برازش مدل ارائه شده است.

انجمن علمی توسعه نهادی ایران
پیشرفت و توسعه نهادی
۶۷
سال پانزدهم، شماره دوم
تابستان ۱۴۰۴

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

جدول ۴- بررسی شاخصهای مناسب بودن مدل

نام شاخص	استاندارد شاخص	مقدار شاخص در مدل مورد نظر	نتیجه گیری
کای اسکوئر نسبی	حداکثر بین ۲ و ۳	۲/۳۱	برازش مدل مناسب است
P-value	بیشتر از ۰/۰۵	۰/۷۴	برازش مدل مناسب است
RMSE	کمتر از ۰/۱	۰/۰۰	برازش مدل مناسب است

قابلیت اعتماد و اعتبار درونی مدل به میزان استحکام روابط میان متغیرها یا میزان همبستگی و بارگذاری‌های عاملی میان آنها وابسته است. ادبیات ساختاری ضریب بارگذاری ۰/۵ را حداقل مقداری می‌داند که میتوان به استحکام رابطه میان دو متغیر اطمینان پیدا کرد. به منظور بررسی معناداری هر کدام از پارامترهای مدل از آماره t-value استفاده شد. این آماره از نسبت ضریب هر پارامتر به خطای انحراف معیار آن پارامتر بدست میآید و مقادیر آن می‌بایست بزرگتر از ۱/۹۶ و یا کوچکتر از ۱/۹۶- باشد تا از لحاظ آماری معنادار شود(جدول ۶). نتایج جداول ۵ نشان دهنده آن است که چون میزان اثر بیشتر از ۰۵. است پذیرش فرض H0 همراه است لذا همه متغیرها با اصل اجرای بهینه تعامل با شبکه همکاران رابطه معنی دار و مثبتی دارد.

جدول ۵-نتیجه بررسی فرضیه های تحقیق

شماره فرضیه	رابطه مورد بررسی	میزان اثر	مقدارsig	نتیجه
۱	ارتباط نظام حقوقی تعامل با شبکه همکارن ... با عنصر توانمندساز	۰/۶۵	۰/۴۵	فرضیه تأیید میشود
۲	ارتباط نظام حقوقی تعامل با شبکه همکارن ... با عنصر مدیریتی	۰/۵۱	.۳۵	فرضیه تأییدمیشود
۳	ارتباط نظام حقوقی تعامل با شبکه همکارن ... با عنصر ساختاری و فرایندی	۰/۸۳	۰/۵۱	فرضیه تأییدمیشود
۴	ارتباط نظام حقوقی تعامل با شبکه همکارن ... با عنصر فناوری	۰/۷۸	۰/۲۵	فرضیه تأییدمیشود

میتوان در مورد فرضیه ها این نتایج را بیان کرد:

۱- بین توانمندساز با نظام حقوقی تعامل با شبکه همکاران رابطه معنی داری وجود دارد.

۲- بین عنصر مدیریت با نظام حقوقی تعامل با شبکه همکاران رابطه معناداری وجود دارد.

۳- بین عنصر ساختاری و فرایندی با نظام حقوقی تعامل با شبکه همکاران رابطه معناداری وجود دارد.

۴- بین عنصر فناوری با نظام حقوقی تعامل با شبکه همکاران رابطه معناداری وجود دارد.

برای اطمینان از تأییدیه فرضیات از روش SPSS نیز جهت آزمون فرضیات بهره گرفته شد.

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

فرضیه اول: چون سطح معنی داری این آزمون کمتر از ۵ درصد است لذا فرضیه محقق مبنی بر این که ارتباط معنی داری بین عنصر توانمند ساز با نظام حقوقی تعامل با شبکه همکاران وجود دارد، تأیید میشود. شدت رابطه بین دو متغیر فوق برابر با ۰/۶۳۸ است که نشان از همبستگی خوبی بین دو متغیر است.

فرضیه دوم: چون سطح معناداری بین دو متغیر ۰/۰۰۱ است لذا این فرضیه تأیید میشود. شدت رابطه بین دو متغیر فوق ۰/۷۱۴ است که نشان از همبستگی بالا بین دو متغیر است.

فرضیه سوم: چون سطح معناداری این آزمون بین دو متغیر ۰/۰۰۱ است، پس فرضیه محقق تأیید میشود. شدت رابطه بین دو متغیر فوق ۰/۶۹۳ است که نشان از همبستگی نسبتاً بالا بین دو متغیر است.

فرضیه چهارم: چون سطح معنی داری آزمون کمتر از ۵ درصد است، بنابراین نتایج نشان میدهد که فرضیه صفر رد و فرض محقق پذیرفته میشود. همچنین ضریب همبستگی بین دو متغیر ۰/۸۷۴ است که نشان می‌دهد رابطه قویی با هم دارند.

جدول ۶- نتایج فرضیه

فرضیه	سطح معنی داری	مقدار T-tvalue	انحراف معیار	شدت رابطه بین دو متغیر R
اول	۰/۰۰۱	۲/۳۶۳	۰/۰۵۴	۰/۶۳۸
دوم	۰/۰۰۱	۴/۱۸۸	۰/۰۳۶	۰/۷۱۴
سوم	۰/۰۰۱	۳/۶۸۸	۰/۰۱۸	۰/۶۹۳
چهارم	۰/۰۰۱	۲/۸۴۲	۰/۰۷۳	۰/۸۷۴

مبتنی بر نتایج تحقیق قوانین درتعامل با شبکه همکاران باید مبتنی بر ۴ عنصر توانمندساز، مدیریتی، ساختارو فناورانه تدوین و بروز گردند. بسیاری از سازمان‌های صنعتی بیشتر همکاری‌های خود را با شبکه همکار از طریق قوانین مالی و معاملاتی خودشان انجام داده و لذا مهم‌ترین ارکان همکاری‌های صنعتی و تحقیقاتی، قوانین مالی و معاملاتی سازمان‌های صنعتی به حساب می‌آیند. بررسی و تحلیل دقیق قوانین موجود به عنوان مهم‌ترین رکن در ارتقای بستر نهادی همکاری در صنایع و با در نظر گرفتن مسائل پیش‌گفته در بخش پیشینه تحقیق، نشان می‌دهد که این قوانین به لحاظ چهار عنصر تحقیق از کارایی لازم برخوردار نبوده و نیاز به اصلاح، تغییر و بهبود دارند. بر اساس نتایج تحلیل پنل خبرگان یکی از رویکردهای مهم برای اصلاح آن، ایجاد ظرفیت حقوقی لازم برای تحقق کارکردهای قانونی مورد نیاز برای توسعه شبکه توانمند در سطوح مختلف همکاری می‌باشد[۱و۲]. بنابراین مبتنی بر چهار عنصر توانمندساز، مدیریتی، ساختار و فناورانه راهکارها و اقدامات زیر باید انجام شود:

۱- بسیاری از قوانین موجود متناسب با ساده‌ترین سطح معاملات(خرید کالاهای معمولی از بازار)

انجمن علمی توسعه نهادی ایران
پیشرفت و توسعه نهادی ۷۷
سال پانزدهم، شماره دوم
تابستان ۱۴۰۴

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

می‌باشد. لیکن به دلیل توسعه کار با شبکه همکاران در سطوح بالاتر همکاری(همکاری‌های بلندمدت، شراکت، پیمان راهبردی یا سرمایه‌گذاری مشترك) ایجاب نموده که قوانین و مقررات هم باید فراهم کننده کارکردهای ضروری برای کار با شبکه در این سطوح باشند.

۲- با توجه به این که شبکه همکاران، درگیر تامین مواد اولیه از بازار خارج از کشور و فرایندهای خرید و حمل و ترخیص می باشند، لازم است برای تسهیل در این فرایندها قوانین گمرکی ویژه شبکه همکاران صنایع وضع گردد. در حال حاضر، در این زمینه خلاء قانونی ساختار و فرایندی وجود دارد[۲].

۳- قوانین شبکه همکاران باید به گونه‌ای اصلاح شوند که برای معاملات علاوه بر قیمت، قابلیت‌های خاص پیمانکاران در انجام پروژه را نیز در عقد قرارداد مورد توجه قرار دهند. اکتفا به قیمت حداقل در استعلام‌ها، منجر به دوباره‌کاری و افزایش هزینه و تاخیر در انجام ماموریت‌ها خواهد شد.

۴- یکی از ریسك‌های مهم برای توسعه شبکه همکاران صنایع نوسانات سفارش می باشد. وجود بازار متلاطم برای محصولات صنعتی، همکاران شبکه را در توسعه قابلیت ها و اتخاذ راهبردهای بلندمدت دچار مشکل می‌نماید. پوشش بخشی از این ریسك از طریق ایجاد ظرفیت حقوقی لازم برای توسعه شبکه‌ها در سطوح مختلف همکاری امکان‌پذیر است. به عنوان نمونه، برای فناوری‌هایی که هنوز کسب و کار آن‌ها در نهاد بازار ایجاد نشده و آسیب‌پذیری بیشتری نسبت به نوسانات سفارش صنایع دارند، عقد تفاهم‌نامه‌های بلندمدت و یا قراردادهای بلندمدت و یا حتی سرمایه‌گذاری مشترك می‌تواند بخشی از ریسك بازار را پوشش دهد. تصمیم به ظرفیت سازی توسط شبکه پیمانکاران در حوزه‌هایی که کسب و کار آن هنوز شکل نگرفته بدون این نوع تفاهم‌نامه‌ها و قراردادها بسیار پرریسك می‌باشد. لذا، در این موارد تامین بر اساس قراردادهای کوتاه مدت برای صنایع پر هزینه خواهد بود.

۵- هر چه از سطح قراردادهای تکرار شونده به سطوح بالاتر حرکت می‌کنیم، ایجاد بستر قانونی لازم برای تعامل گسترده‌تر و عمیق‌تر کارفرما با پیمانکار در حوزه کمك‌های فناورانه، مدیریتی، مالی و ... که منجر به توسعه ظرفیت صنایع برای قابلیت سازی در شبکه و مدیریت محتوایی آن خواهد شد از اهمیت بیشتری برخوردار خواهد گشت. این قوانین شامل قوانین مرتبط با حقوق مالکیت فکری و آیین‌نامه‌های منتج از راهبردهای انتقال فناوری یا دانش فنی به شبکه همکاران و هم‌چنین، قوانین مرتبط با نحوه ارایه خدمات مشاوره‌ای توسط کارشناسان صنایع به شبکه همکاران و غیره می‌باشد. با توجه به نوپا بودن شبکه‌های صنعتی و تحقیقاتی صنایع موضوع تسهیم عادلانه ریسك و بازده قراردادها از اهمیت ویژه برخوردار است. این ریسك می‌تواند ریسك‌های مالی، ریسك‌های فنی، ریسك‌های بازار، ریسك‌های

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

ایمنی و ریسک‌های تامین را شامل شود. ارتقای دانش مدیریت قراردادها و تدوین قرارداد ویژه برای هر سطح همکاری بسته به نوع آن، منجر به ایجاد تعهد و اعتماد متقابل میان کارفرما و شبکه همکاران خواهد گشت.

۶- برخی از مشکلات ایجاد شده در کار با شبکه در حال حاضر، مانند تاخیر در تحویل محصول و یا تاخیر در تایید آن و یا تاخیر در پرداخت‌ها، ناشی از ناکارامدی قرارداد همکاری و قوانین موجود برای تسهیم عادلانه ریسك و منافع اجرای قرارداد می‌باشد. لذا باید با تشکیل و تقویت شبکه مشاوران حقوقی در هنگام عقد قرادادها و ارایه آموزش‌های لازم به مدیران و کارشناسان مرتبط این موضوع را تا حد زیادی حل نمود.

۷- برخی از چالش‌های مطرح شده در کار با شبکه همکاران(به ویژه در ارتباط با معاملات مرتبط با فناوری بدون بازار متناسب با سطوح بلندمدت همکاری، سرمایه‌گذاری مشترک، ادغام و خرید)، ریشه در عدم وجود حافظه سازمانی قوی (عدم وجود بستر و پایگاه فناوری اطلاعات شامل ثبت و حفظ اطلاعات قبلی شبکه همکاران) در نهاد کارفرمایی دارد. قوانین تعامل با شبکه و راهبردهای همکاری و ممیزی شبکه باید به گونه‌ای تدوین شوند که ظرفیت تصمیم‌گیری بر مبنای یك حافظه سازمانی قوی را در کار با شبکه ارتقا بخشند. به عنوان مثال، سوابق مثبت پیمانکاران در همکاری با صنایع در شرایط سخت(مثل خطر حمله دزدان دریایی در آب های آزاد و...) توسط کارفرما درك و قوانین ظرفیت تصمیم گیری لازم را برای لحاظ کردن این سوابق در ارایه امتیازات خاص(مانند: پذیرش سایر وثایق به جای ضمانت نامه بانکی و ...) به پیمانکار برای قراردادهای بعدی فراهم آورند. توسعه نگاه حکمرانی در هسته‌های دستیابی به سامانه های علمی و ارتقای قابلیت کارفرمایی آن ها، منجر به افزایش ظرفیت صنایع در تعامل منطقی با شبکه پیمانکاران خواهد شد.

۸- تمایلات تصدی گری، رقابت کارفرمایان را با شبکه همکاران به دنبال خواهد داشت. تلاش برای رقابت با شبکه منجر به تسهیم ناعادلانه ریسك و بازده میان کارفرما و پیمانکار شده و کاهش اعتماد و تعهد متقابل را به دنبال دارد. انگاره مطلوب برای کارفرمایی شبکه این است که کارفرما واحدهای شبکه (از سطح بلند مدت به بالا) را از خانواده صنایع محسوب نموده و با تعامل منطقی با شبکه و رهبری مناسب آن، روح یك شبکه اجتماعی پایدار را بر آن حاکم نماید. ایجاد این سرمایه اجتماعی هزینه تامین را برای صنایع در کلیه سطوح کاهش خواهد داد.

۹- قوانین مالی و معاملاتی باید برای تامین قطعات و محصولات تحریمی و دارای فناوری پیشرفته

انجمن علمی توسعه نهادی ایران
پیشرفت و توسعه نهادی
سال پانزدهم، شماره دوم
تابستان ۱۴۰۴

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

(که تامین آن‌ها از خارج بسیار پر هزینه است) برای کارفرما درجه آزادی لازم را ایجاد نمایند تا با یك نگاه حمایتی متناسب، با تامین کننده داخلی وارد مذاکره و عقد قرارداد شود.

۱۰- اساس شبکه سازی بر مبنای برقراری روابط مبتنی بر همکاری است. با بررسی بیش از ۵۰۰ شرکت همکار با صنایع مشخص گردید که نوع ارتباط میان صنایع مختلف و شرکت های خصوصی بر اساس ویژگی های شبکه همکاری نیست[۲]. این بدان معناست که مفهوم ایجاد شبکه همکاری واقعاً در عمل سازمان دهی صنایع را تغییر نداده و همچنان در سازمان نگاه کارفرما- پیمانکاری به شرکت های همکار وجود دارد.

۱۱- بر پایه ملاحظه های گوناگون که منطقی نیز به نظر می رسند، نیازی نیست خرید برخی کالاهای موردنیاز از راه برگزاری مناقصه صورت گیرد.

۱۲- در روابط بلندمدت سازمان ها باید رویکرد مناقصه را کنار گذاشته و راهبرد انتخاب یک همکار را در هر جزء محصول یا زیرسیستم خود اتخاذ کنند. البته واضح است این کار نیازمند انتخاب شایسته‌ترین‌ها به عنوان همکاران شبکه ای است و فرآیند انتخاب ممکن است، مدت زیادی به طول انجامد. بقای شبکه وابسته به انتخاب صحیح و مناسب اعضای شبکه است و در این راه تنها شرکت هایی می توانند وارد شوند که سطح قابل قبولی از عملکرد را در مشارکت های قبلی خود به جای گذاشته باشند. جزء دیگر همکاری های راهبردی رویکرد مشارکتی است. در این رویکرد، شرکت های همکار به عنوان گروه هایی در نظر گرفته می شوند که دارای یک هویت بوده و برای رسیدن به منافع مشترک با هم همکاری می کنند. مشارکت میان اعضای شبکه باید پس از شناسایی حوزه های مشترک در بخش های مختلف مانند طرح ریزی و تولید محصول صورت پذیرد. قوانین و مقررات شبکه همکاران باید همه سطوح شبکه همکار از گرید بالا تا پایین را در نظر گرفته و متناسب هریک تدوین گردد. حفظ متقابل حقوق مالکیت فکری با تامین کنندگان نیاز به قوانین و مقررات خاص خود دارد که باید بخوبی تدوین گردند.

۱۳- تعامل با شبکه همکاران می‌تواند از طریق نهاد میانجی انجام شود که از مهمترین اعضای شبکه در صنایع مختلف بوده و می تواند اثربخشی و کارایی همکاری شبکه را افزایش دهد. این نهاد حد واسط صنایع محسوب شده و شرایطی کاملا منحصربه فرد داشته و روابط میان سایر اعضا را تسهیل می کند. ناکارآمدی این نهاد بر عملکرد کل شبکه تأثیر منفی می گذارد و به این ترتیب باید زمان و هزینه بیشتری در راستای تحقق اهداف شبکه صرف شود. پیشنهاد می شود که برای نهاد میانجی راهبردهای بلندمدت و اهدافی کلان تعیین گردد تا با تغییرات مدیریتی در صنعت مربوطه، فعالیت این نهاد دچار نوسان نشود.

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

همچنین باید زیرساخت ارتباطی امنی برای این شبکه ایجاد نمود تا ناکارآمدی نهادهای میانجی کاهش یابد. پیشنهاد می شود با استفاده از فناوریهای نوین در عرصه اطلاعات و ارتباطات خط ارتباطی امن برای این نهاد طراحی و به کار گرفته شود تا ارتباطات میان این نهاد تسهیل گردد.

۱۴- قوانین و مقررات باید بر اساس نوع همکاری و نقش بازیگران در تعامل با شبکه همکاران تدوین گردد. برخی از مقررات آثار مستقیم و برخی غیر مستقیم در تعامل با شبکه دارند. قوانینی که آثار غیرمستقیم دارند باید با توجه به الزامات تدوین شده این پروژه مورد اصلاح و بازنگری قرار بگیرند.

۱۵- اعمال حاکمیت در تعامل با شبکه باید تحت کنترل باشد و شبکه نتواند محصولات با فناوریهای پیشرفته یا دستاوردهای حاصل شده را به راحتی بفروشد. به‌این منظور باید در قوانین بحث مالکیت معنوی بخوبی و شفاف مدنظر قرار گیرد.

۱۶- قوانین باید به نحوی تدوین گردند که حقوق متقابل به رسمیت شناخته شود. ساختار و تشکیلات سازمانها و صنایع و شبکه همکار هم الزامات حقوقی خاص خود دارد که باید مورد توجه قرار بگیرد.

انجمن علمی توسعه نهادی ایران
پیشرفت و توسعه نهادی
سال پانزدهم، شماره دوم
تابستان ۱۴۰۴

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

نتیجه گیری

هدف از انجام این مقاله، شناسایی مشکلات روابط و تعاملات فی مابین شبکه همکاران با صنایع تحقیقاتی دولتی و راهکارهای لازم برای رفع مشکلات شناخته شده مطابق نظام حقوقی بین الملل می‌باشد. بدین منظور با توجه به تحلیل حقوقی کشورهای مورد هدف در زمینه اکتساب علمی و دانشی، ارایه راه‌کارها با توجه به نظام حقوقی بین‌الملل در تعامل با شبکه همکاران برای برون رفت از مشکلات شبکه مطرح شده است. نظر به تمامی داده ها و یافته های پژوهش، نقش زنجیره تامین و شبکه همکاران و مدیریت این شبکه، در توسعه نظام اکتساب و در نهایت توسعه تحقیقاتی کشور، امری انکار ناپذیر است. داده های تحقیق، بیانگر رابطه مستقیم فی مابین قوانین و مقررات با میزان پیشرفت برنامه های اکتساب و در نهایت مدیریت بهینه زنجیره تامین و شبکه همکاران میباشد. بر مبنای داده‌های تحقیق، رویکرد حقوقی کشورهای موضوع این پژوهش در محورهای گوناگون نظام حقوقی اکتساب از جمله در زمینه حقوق مالکیت فکری گاهی همسو و در قالب یک مدل استاندارد بین‌المللی و گاهی متفاوت است که این تفاوت ناشی از وضعیت و شرایط خاص آن کشور و نیازها و قابلیت های آن سیستم است لذا لزوما ممکن است تمامی مدل های قانونی و قراردادی ذکر شده در این پژوهش مناسب نظام اکتساب و مدیریت زنجیره تامین و شبکه همکاران ایران نباشد اما بدون شک، میتواند راه‌گشای بسیار موثری در تدوین آیین و اصول این نظام به حساب آید. هماهنگ ترین نظام حقوقی اکتساب، به جهت سازماندهی، نگارش اصولی، جزییات ضروری و فراوان، عملیاتی بودن و به روز بودن نظام حقوقی ایالات متحده و پس از آن روسیه است[۵و۸]. نتایج پژوهش در زمینه قوانین بهینه برای تامین مالی و بودجه بندی طرح های اکتساب، متضمن معرفی نظام حقوقی نروژ به عنوان پیشروترین کشور در این زمینه و ارائه دهنده برنامه های بسیار مدون ۷ ساله به دولت برای تامین مالی پروژه های اکتساب و مدیریت زنجیره تامین است و در نهایت، هند را میتوان در زمینه آیین و رویه ها و قوانین شکلی مدیریت زنجیره تامین و اکتساب، با وجود نوپا بودن در مقایسه با کشورهایی مثل انگلستان و ایالات متحده، کشوری مناسب برای اخذ مدل های قانونی قراردادی و بومی سازی این قوانین توسط ایران دانست. درنهایت جهت حل مسائل قانونی شبکه همکاران، مدل باید مبتنی بر ۴حوزه ساختاری، فرایندی، مدیریت و فناورانه طراحی گردد تا بتواند منجر به حل مسائل گردد. این مدل مطابق الگوی بین المللی بایداز الزامات زیر برخوردار باشد.

۱- با توجه به مسائل مستحدثه در روابط بین صنایع با شبکه همکاران در برخی موارد قوانین موجود نسبت به آن ها مسکوت و در برخی موارد هم احکام مندرج در قوانین، اهداف طرفین را

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

برآورده نمی‌کند. به عنوان مثال در رابطه با خلاء قانونی، می توان به عدم تعیین تکلیف مالکیت فکری ناشی از همکاری های مشترک صنایع با شبکه همکاران است که هم اکنون بخشی از آن در قرارداد طرفین مشخص اما آن بخشی که در قرار داد پیش بینی نشده از قانون خاصی تبعیت نمی کند، توسعه فناوریهای دوگانه توسط شبکه همکاران هم از این دسته می باشد. در رابطه با عدم تحقق اهداف همکاری طرفین در سایه قوانین موجود می توان به محدودیت های قوانین مالی و معاملاتی در استفاده از توانمندی شبکه گروهی اشاره نمود. به عنوان مثال اگر گروهی از محققین یکی از صنایع به فناوری مورد نیاز دست یابند و یا خدماتی را ارائه کنند که مورد نیاز صنایع باشد، امکان تأمین این خدمات از گروه یاد شده ممکن نمی باشد.

۲- برابر اصول کلی حقوقی، قوانین و مقررات مصوب می بایست مورد اجرا قرار گیرد اما با عنایت به فقدان سیاست تقنینی مدون بعضاً قوانینی تصویب شده که امکان اجرای آن وجود نداشته لذا بعد از مدتی آن قوانین متروک شده‌اند. و یا اینکه منافع برخی نهادها در عدم اجرای قوانین است. به عنوان مثال در رابطه با ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی و برخی استثنائات دیگر، اساساً پروژه های تحقیقاتی به صرف ارائه اسناد مثبته سازمان تأمین اجتماعی باید مفاصا حساب صادر نماید که متأسفانه این مهم هم اکنون در راستای تأمین منافع سازمان تأمین اجتماعی اجرا نمی شود. تقریبا عمده قوانین اجرا می شوند لکن به دلیل تعارضاتی که با یکدیگر دارند آثار همدیگر را خنثی می نمایند.

۳- زمینه های دارای خلاء قانونی از جمله سرمایه‌گذاری مشترک، تشکیل کنسرسیوم‌های تجاری، همکاری با شبکه همکاران فاقد شخصیت حقوقی، واگذاری دارایی‌های فکری به بخش ملی به ویژه شرکت های صنعتی، تأمین منابع مشترک با شبکه همکاران از بازار سرمایه، استفاده از شبکه همکار خارجی متعدد هستند. البته باید توجه نمود که اصلاح قوانین و مقررات تعامل صنایع با شبکه همکاران در هرنوع همکاری، بدون توجه به سایر ساختارها و الزامات مورد نیاز ممکن نیست. همسو با تغییر در ساختارهای قانونی تعاملات، باید ساختارهای سازمانی طرفین مبادله و الگوهای (ساختارهای) ذهنی آنها نیز اصلاح و رشد پیدا کند. مسأله همکاری پیش از آنکه متأثر از قوانین مالی و معاملاتی باشد از دیدگاهها و الگوهای ذهنی طرفین مبادله تأثیر می پذیرد. مشکلات دیدگاههای ذهنی باید در تعامل با شبکه همکار توسط نهادهای بالادستی بخوبی تبین و رفع شوند.

۴- ساختار سازمانی طرفین مبادله تأثیر به سزایی در کارایی قوانین و مقررات شبکه همکاران دارد. ساختارهای سلسله مراتبی که نوعی محافظه کاری افراطی را تحمیل می کنند اساسا نمی‌توانند

انجمن علمی توسعه نهادی ایران
پیشرفت و توسعه نهادی
سال پانزدهم، شماره دوم
تابستان ۱۴۰۴

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

همکاری‌های دانش بنیان را مدیریت نمایند چرا که توزیع اختیارات و مسئولیت ها از توازن خارج شده و قوانین اثربخشی خود را از دست می دهند.

۵- با تغییر در شرایط محیطی، لزوم تغییر در قوانین فراموش شده به طوری که طرفین نمی‌توانند تعامل در ساختار قانونی جدیدی را متصور باشند. به عنوان مثال در صورتی که تقاضای مشتری از ثبات برخوردار باشد، بالتبع ساختارهای تأمین و برون سپاری در طرف عرضه نیز از ثبات نسبی برخوردار خواهد بود و لازم نیست از انعطاف پذیری بالایی برخوردار باشند. اما در شرایطی که روند تقاضای مشتری به سمت تنوع بیشتر، عمر کوتاه تر و سفارش هایی با تیراژ کمتر حرکت می کند پاسخ گویی به آن نیازمند ساختارهای قانونی است که بتوانند سطوح مختلف همکاری را برای ایجاد یك سازمان چابك پشتیبانی کنند.

۶- قراردادها روز به روز متحول، دقیق و تخصصی می شوند و نیاز به طراحی حقوق ویژه برای قراردادهای خاص ضرورت بیشتری پیدا می کند. حقوق ویژه قراردادهای خاص به معنای آن است که امروزه ما فقط یك نوع عقد بیع، یك نوع عقد اجاره، یك نوع عقد ودیعه وغیره نداریم؛ بلکه هر کدام از این عقود انواع و اقسامی پیدا کرده و هر یك مقررات ویژه خود را دارند. در نهایت، اگر قوانین متناسب با کارکردهای مورد نیاز برای هر یك از سطوح همکاری توسعه پیدا نکنند، گذار به نقطه های مطلوب همکاری با شبکه ها با کندی پیش خواهد رفت[۱].

۷- پژوهشگران آتی این موضوع میتوانند تاثیر اقتصادی، کیفیتی، هزینه و زمانی ابعاد مختلف موضوعات قانونی را بررسی نموده و دستاوردها ومنافع حاصل از آن را با روشهای تصمیم گیری و هوش مصنوعی اندازه گیری و ارزیابی نمایند.

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

۱. پی‌نوشت:

2. WTO Agreement on Government Procurement
3. FAR: Federal Acquisition Regulation
4. Supplement
5. GSAR: General Services Administration Regulation
6. Contract Dusputes Act
7. TUCKER ACT

مراجع:

۱. فرتوك زاده، حمیدرضا و وزیری، جواد (۱۳۹۰)، شناسایی عوامل مؤثر بر اتلاف منابع، فصلنامه علمی پژوهشی بهبود مدیریت، شماره ۱۲.

۲. والاس،ربه‌کا،(۱۳۷۸). حقوق بین الملل، ترجمه محمد شریف،نشر نی،تهران.

۳. هوهن فلدان،آیگناتس زایدل.(۱۳۷۹). حقوق بین الملل اقتصادی،ترجمه و تحقیق سید قاسم زمانی مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی،تهران.

4. Andrew Radin.(2023). THE Future of Russian industry. Russia’s ground combat capabilities and implication for U.S.-Russia competition.

5. An introduction to industrial procurement.(2019). By House Of Commons Library BRIEFING PAPER Number CBP 08486.

6. Better Acquisition Improving how we procure and support equipment Presented to Parliament by the Secretary of State.(2018)By the Command of Her Majesty.

7. Cox, A. (1996) Relational Competence and Strategic Procurement Management:

8. Foreign Competition in U.S. Contracts(2022).Why the U.S. Government Should Favor Domestic Companies in Awarding Major Procurement and Acquisition Contracts Lindsay I. McCarl

9. MOD SME Action Plan.(2019-2022).

10. Seppala, T.,(2003), Three Perspectives on Buyer-Supplier Relationships: A Relationship Assessment Model for Investigating Buyer-Supplier Relationships in Inter-organizational, Inter-functional and Intra- functional Perspectives, Doctoral Dissertation, Publication of the Turku School Of Economics And Business Administration .

11. Susanne Oxenstierna& Fredrik Westerlund.(2018). Arms Procurement and the Russian Industry: Challenges Up to 2020 Article in the Journal of Slavic Studies.

12. Sullivan, K.(2022). Procurement Systems Approaching Best Value.

13. Webster, F.E. Jr. (1992) The Changing Role of Marketing in the Corporation. Journal of Marketing

انجمن علمی توسعه نهادی ایران
پیشرفت و توسعه نهادی
۵۶
سال پانزدهم، شماره دوم
تابستان ۱۴۰۴

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]

DOI.01.02.04

به این مقاله این‌گونه ارجاع دهید:

قربانی ، سعید (۱۴۰۴)، «شناسایی عوامل تاثیرگذار بر تعامل با شبکه همکاران زنجیره تامین در سازمان‌های صنعتی» فصلنامه پیشرفت و توسعه نهادی، س۱، ش۲، تابستان ۱۴۰۴، صص ۹۷-۷۵.

[Downloaded from mail.qipd.ir on 2026-11-18]